

**Til: Helse og omsorgsdepartementet
v/ Kommunehelsetjenesteavdelingen**

Oslo 25.04.23

Oppfølging av Lovendring om Styrket pårørendestøtte fra 01.10.2017

Fra 1.oktober 2017 fikk pårørende en ny og forbedret rettsstilling, pårørendestøtten ble styrket. Kommunens ansvar overfor pårørende med særlig tyngende omsorgsarbeid samles i en bestemmelse, helse- og omsorgstjenesteloven § 3-6. Formålet er å tydeliggjøre kommunens ansvar overfor pårørende. Kommunen får imidlertid en tydeligere plikt til å foreta en selvstendig vurdering av pårørendes behov.

Pårørendealliansen ønsker å følge opp om denne Lovendringen har hatt tilsiktet virkning og faktisk bidratt til styrket pårørendestøtten ute i kommunene, og på hvilke måter og områder det kan måles.

Kommunens ansvar overfor pårørende er at de skulle styrke følgende områder:

Til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte blant annet i form av:

1. opplæring og veiledning
2. avlastningstiltak
3. Omsorgsstønad

Vi har følgende spørsmål i den forbindelse:

1. Oppfølgingen av plikt til opplæring og veiledning

- På hvilken måte kan Helse og omsorgsdepartementet følge opp at denne skal-plikten overholdes av kommunene?
- I hvilke registre er det kommunene rapporterer statistikk eller meldinger om pårørendestøtte i form av veiledning og/eller opplæring?
- Regnes tilskuddsordninger til kommuner om helhetlig pårørendestøtte som et tiltak som er en oppfølging etter lovendringen? <https://www.helsedirektoratet.no/tilskudd/helhetlig-stotte-til-parorende-med-krevende-omsorgsoppgaver>
- Finnes det noe registrering av hvorvidt kommuners samarbeid med frivilligheten regnes som oppfølging av plikt til opplæring og/eller veiledning?
- Finnes det i så tilfelle et tallgrunnlag som viser opplærings og veiledningstiltak før 2017 og som følger opp om lovendringen av 1.10.2017 har påvirket til endring etter innføring frem til nå?

Kommunene får jo mange tilskuddsmidler til ulike tiltak kan vi se i her:

<https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/tilskuddsrapport-2021/utbetalinger-til-kommunesektoren>

Tilskuddsmidler til pårørendearbeid er en veldig liten andel sett opp mot den totale støtten som gis.

2. Oppfølging om økt bruk av avlastningstiltak

Via SSB finner vi denne statistikken, som viser at det reelt sett ikke har vært noe økning av avlastning utenfor institusjon siden lovendringen trådte i kraft.

<https://www.ssb.no/statbank/table/10135/tableViewLayout1/>

Videre finner vi denne statistikken her hvor vi heller ikke kan se noen økning:

<https://www.ressursportal.no/brukere-av-avlastningstilbud-etter-alder-k-0>

Det kan ut fra dette synes som om avlastningstiltak ikke har økt siden lovendringen trådte i kraft.

- Har Helse og omsorgsdepartementet oversikt over andre steder hvor avlastning kan være registrert?
- Regnes ulike former for dagaktivitetstilbud som avlastende tiltak og registreres i så fall som dette? Det kan synes å være en faktor i registreringen her, hvor dagaktivitetstilbud både nevnes som aktivitet men avlastning:
<https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/kommunale-helse-og-omsorgstjenester/dagaktivitetstilbud-til-personer-med-demens-og-kognitiv-svikt>
- Finnes det andre former for aktiviteter eller tiltak som vil bli registrert som avlastning, for eksempel avtaler med frivillige organisasjoner (eks: Fransiskushjelpen - Pårørendepause
<https://www.fransiskushjelpen.no/paarorendepause>
- Finnes det tilskuddsordninger hvor avlastning til pårørende er noe som rapporteres på?

3. Oppfølging av bruken av omsorgsstønad

Vi viser til vedlagte oversikt om bruk av omsorgsstønad fra 2009 til 2017 og fra 2017 til 2022. I årene fra da har den endret navn fra omsorgslønn til omsorgsstønad etter lovendringen.

<https://www.ssb.no/statbank/table/10138/>

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Brukarar														
Alle aldre	9 179	9 147	9 266	9 390	9 516	9 556	9 725	9 979	10 099	10 151	10 213	10 092	10 357	10 389
0-17 år	3 886	3 857	3 915	4 029	4 023	4 031	4 165	4 159	4 266	4 247	4 333	4 297	4 370	4 396
18-49 år	2 422	2 495	2 573	2 662	2 818	2 926	3 025	3 184	3 282	3 336	3 372	3 347	3 475	3 532
50-66 år	1 121	1 094	1 106	1 076	1 007	995	965	993	997	1 012	982	939	961	949
67 år eller eldre	1 750	1 701	1 672	1 623	1 668	1 604	1 570	1 643	1 554	1 556	1 526	1 509	1 551	1 512

Dette viser en endring på knappe 2,8 % i fra 2017 til 2022 hvor befolkningen har økt med nesten 500 000. I årene fra 2009 til 2017 økte den med nærmere 10 %.

Økningen de siste 5 årene har skjedd primært hos de yngste og de nest yngste brukerne og vi antar dette også er i tråd med økt bruk av hjemmetjenester og hjemmebehandling i ulike former for disse gruppene.

Som tidligere vist i møte med dere har vi fått gjennomført en juridisk betenkning av omsorgsstønaden som viser mange svakheter, både på at det er forskjeller i kommunenes vurderinger for tildeling samt at pårørendes rettsvern kan være i fare på ulike områder.

Lovendringen fra lønn til stønad synes å skapt en situasjon hvor man verken er arbeidstager eller oppdragstager og i tillegg står i en juridisk uavklart situasjon på flere områder.

- Får Helse og omsorgsdepartementet noen oversikt over kommunenes statistikk på omsorgsstønad annet enn denne?
- Finnes det noen mål som var satt forut for lovendringen eller underveis som er med på å bedømme om lovendringen har oppnådd sin hensikt på dette området?

Oppsummering

En lovendring for økt pårørendestøtte bør være gjort for at det skal bli bedre for de den omfatter. Vi ønsker å følge opp om denne lovendringen fungerer etter sin hensikt nå etter over 5 år, når man også har fått Pårørende strategien med alle tiltak der som en «arbeidsplan» for pårørende feltet.

Med tanke på de fremtidige utfordringer vi har i helsesektoren og en forventet økt innsats tiltenkt fra pårørende, så er det viktig for oss å se på om man gjør nødvendige tiltak som trengs for fremtiden.

Vi ser med bekymring på at ulike tiltak for pårørende fra ulike ideelle og pårørende organisasjoner ser ut til å miste støtte etter omleggingen av tilskuddsordningene. Dette vil svekke den støtte og veiledning som de utfører ute i kommunene, noe som trengs fremover. Vi vil vise til vår rapport utført av Menon Economics som viser at kommunene forventer mer av pårørende, men gjør lite selv for å legge til rette for å hjelpe og støtte dem: <https://www.menon.no/kommunenes-oppfolging-av-paerorende-kan-forbedres/>

Både kommunene og frivilligheten bør stimuleres til hver for seg og sammen gjøre godt pårørendearbeid.

Vi ser frem til tilbakemelding på våre spørsmål, også om dere har innspill eller kommentarer på områder vi ikke har tenkt på, Vi står til tjeneste for spørsmål om noe fremstår uklart.

med vennlig hilsen

Anita Vatland

Anne-Grethe Terjesen

Daglig leder

Fagsjef